

RUHIY RIVOJLANISHI SUSTLASHGAN BOLALARGA KORREKSION- PEDAGOGIK YORDAMNI TASHKIL ETISH

Islomjonova Ma'rifat Shuhratjon qizi NamDPI Maxsus pedagogika

(logopediya)yo 'nalishi 2-kurs talabasi: +998770098176

Email:islomjonovamarifat@gmail.com

*Ilmiy rahbari: Goipova Nodira NamDPI Kreativ pedagogika- psixologiya
kafedrasi o'qituvchisi*

Annotatsiya: mazkur maqolada ruhiy rivojlanishi sustlashgan bolalarga korreksion-pedagogik yordam ko'rsatishning mazmuni, shakl va metodlari yoritilgan. Shuningdek, bunday bolalar bilan ishlashda individual yondashuv, maxsus metodikalar va mutaxassislar hamkorligining ahamiyati tahlil qilingan.

Kalit so'zlar :ruhiy rivojlanish, korreksion pedagogika, logopediya, individual yondashuv, maxsus ta'lim

Kalit so'zlar (English):Mental development, Correctional pedagogy, Speech therapy, Individual approach, Special education.

Kalit so'zlar (Russian):Психическое развитие, Коррекционная педагогика, Логопедия, Индивидуальный подход, Специальное образование.

Kirish

Bugungi kunda maxsus ta'lim tizimida ruhiy rivojlanishi sustlashgan bolalar bilan ishlash muhim yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Bu toifadagi bolalar o'z tengdoshlariga nisbatan bilish jarayonlari, nutq, xotira va tafakkur rivojlanishida ortda qolishi bilan ajralib turadi. Shu sababli ularga o'z vaqtida va to'g'ri tashkil etilgan korreksion-pedagogik yordam ko'rsatish zarur hisoblanadi. Korreksion-pedagogik yordam — bu boladagi mavjud kamchiliklarni bartaraf etish va rivojlantirishga qaratilgan maxsus ta'lim-tarbiyaviy jarayondir. Ushbu yordam quyidagi yo'nalishlarda olib boriladi:

nutqni rivojlantirish,

idrok va tafakkurni faollashtirish,

ijtimoiy moslashuvni shakllantirish,
mustaqil faoliyatni rivojlantirish.

Bunda pedagog, logoped va psixologning hamkorligi muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bilan birga, bolani har tomonlama rivojlantirishda uning ma'naviy-axloqiy tarbiyasiga ham e'tibor qaratish zarur. Chunki shaxsning barkamol bo'lib yetishishi nafaqat bilim, balki ma'naviy yetuklik bilan ham bog'liqdir. Har bir bola, uning rivojlanish darajasidan qat'i nazar, jamiyatning to'laqonli a'zosi sifatida shakllanishi kerak (1).

Asosiy qism

Ruhiy rivojlanish sustlashuvining xususiyatlari:

Ruhiy rivojlanishi sustlashgan bolalarda quyidagi belgilar kuzatiladi: diqqatning barqaror emasligi, xotira hajmining kichikligi, nutq rivojlanishidagi kechikish, mantiqiy fikrlashning sustligi. Bu bolalar bilan ishlashda ularning individual psixologik xususiyatlarini hisobga olish muhimdir. Bunday bolalar ko'pincha topshiriqlarni bajarishda qo'shimcha tushuntirish va ko'rsatmalarga muhtoj bo'ladilar. Ularning o'quv faoliyatida tez charchash, e'tiborning tez chalg'ishi ham kuzatiladi. Maxsus pedagogik adabiyotlarda ta'kidlanishicha, bunday holatlarni bartaraf etishda muntazam mashg'ulotlar, takrorlash va bosqichma-bosqich o'qitish tizimi eng samarali usullardan biri hisoblanadi. Shu bilan birga, bolaning psixik rivojlanish xususiyatlarini to'g'ri aniqlash korreksion ishlarning samaradorligini oshiradi(2).

Korreksion-pedagogik yordamning mazmuni:

Korreksion-pedagogik yordam — bu boladagi mavjud kamchiliklarni bartaraf etish va rivojlantirishga qaratilgan maxsus ta'lim-tarbiyaviy jarayondir. Bolalar bilan ishlashda artikulyatsion mashqlar, fonematik eshitishni rivojlantirish mashqlari, lug'at boyligini oshirish va gap tuzish ko'nikmalarini shakllantirish muhim hisoblanadi. Logopedik ishlar o'yin faoliyati bilan uyg'unlashtirilsa, bolalarda qiziqish ortadi va natija samaradorligi yuqori bo'ladi. Korreksion jarayonda nutqni rivojlantirish bilan birga bolaning tafakkuri,

xotirasi va diqqatini ham bir vaqtda rivojlantirish zarur, chunki bu jarayonlar o‘zaro chambarchas bog‘liqdir (3).

Ish shakllari va metodlari

Ruhiy rivojlanishi sustlashgan bolalar bilan ishlashda quyidagi metodlardan foydalaniladi:

o‘yin metodlari (didaktik o‘yinlar),
vizual materiallardan foydalanish,
takrorlash va mustahkamlash mashqlari,
kichik bosqichlarga bo‘lib o‘rgatish.

Mashg‘ulotlar qisqa, tushunarli va qiziqarli tarzda tashkil etilishi lozim. Bu bolalarda motivatsiyani oshirishga yordam beradi. Ko‘rgazmali vositalar — rasmlar, kartochkalar, modellar va texnik vositalardan foydalanish bolalarning idrokini faollashtiradi. O‘yin faoliyati esa bolada motivatsiyani oshirib, o‘quv jarayoniga qiziqishni kuchaytiradi. Korreksion ishlar jarayonida pedagogning kuzatuvchanligi va individual yondashuvi juda muhim hisoblanadi, chunki har bir bolaning rivojlanish darajasi turlicha bo‘ladi. Shu sababli bir xil metodni hamma bolaga qo‘llash emas, balki moslashtirish asosiy talab hisoblanadi (4).

Individual yondashuvning ahamiyati:

Har bir bola o‘ziga xos rivojlanish darajasiga ega. Shu sababli korreksion ishlar individual reja asosida olib borilishi kerak. Individual yondashuv: bolaning imkoniyatlarini ochib beradi, o‘zlashtirish darajasini oshiradi, ijobiy natijalarga tezroq erishishga yordam beradi. Bu jarayonda ota-onalar bilan hamkorlik ham muhim rol o‘ynaydi. Individual yondashuvda bolaning psixologik holati, qiziqishlari, qobiliyat darajasi va o‘zlashtirish tezligi inobatga olinadi. Shunga ko‘ra, pedagog har bir bola uchun alohida rivojlanish yo‘nalishini belgilaydi. Ota-onalar bilan doimiy hamkorlik qilish korreksion jarayon samaradorligini oshiradi. Bola faqat ta‘lim muassasasida emas, balki uy sharoitida ham bir xil yondashuvda rivojlantirilsa, natija yanada samarali bo‘ladi. Defektologik yondashuvda bu jarayon “uzluksiz korreksion ta‘lim tizimi” deb yuritiladi (5).

Xulosa

Ruhiy rivojlanishi sustlashgan bolalarga korreksion-pedagogik yordamni samarali tashkil etish ularning kelajakdagi ijtimoiy hayotga moslashuvi uchun muhim omildir. Ushbu jarayonda mutaxassislarning kompleks yondashuvi, zamonaviy metodlardan foydalanish va individual ish olib borish yuqori natijalarga erishishni ta'minlaydi. Korreksion ta'lim jarayoni faqat bilim berish bilan cheklanib qolmasdan, balki bolaning shaxs sifatida shakllanishi, uning ma'naviy, ijtimoiy va emotsional rivojlanishini ham o'z ichiga olishi zarur. Har bir bola jamiyatda o'z o'rnini topishi uchun unga mos sharoit va to'g'ri pedagogik yordam ko'rsatilishi kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. — Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
2. Nurkeldiyeva D.K. Maxsus pedagogika asoslari. — Toshkent, 2015.
3. Po'latova P.M. Logopediya. — Toshkent: O'qituvchi, 2012.
4. Vlasova T.A. Korreksion pedagogika. — Moskva, 2001.
5. Muminova L.R. Defektologiya asoslari. — Toshkent, 2018.